

A

Absolutorium – uchwała odpowiedniego organu (np. walnego zgromadzenia wspólników, delegatów organizacji społecznej lub politycznej, rady samorządu) stwierdzająca – na podstawie przedłożonego przez zarząd sprawozdania z działalności (w tym finansowego) za ubiegły okres – prawidłowe wykonanie ciężących na nim obowiązków. Inaczej „skwitowanie z wykonania obowiązków”.

Abstynencka teoria procentu – traktuje odsetki od inwestycji jako zapłatę za powstrzymanie się od konsumpcji.

Adekwatność kapitałowa – relacja, jaką powinny zachowywać banki komercyjne pomiędzy: a) posiadanymi funduszami własnymi oraz b) należnościami z tytułu udzielonych klientom kredytów i innymi aktywami. Minimalna wysokość tej relacji wynika z → Bazylejskiej Umowy Kapitałowej, a jej zalecenia zostały uwzględnione odpowiednio w dyrektywach UE.

ADR (*American Depositary Receipt*) – papier wartościowy emitowany w USA na podstawie zdeponowanych w banku zagranicznym akcji, wypuszczonych przez spółkę działającą w innym kraju.

Ad valorem – podstawa wymiaru podatków i ceł wyrażona w wartości (np. cło ad valorem, tj. wymierzane w stosunku do wartości celnej towarów).

Agencja ratingowa – niezależna agencja, która na podstawie ustalonych kryteriów określa stopień zdolności emitentów papierów wartościowych do obsługi długu i klasyfikuje ich według określonych kategorii wiarygodności. Usługi takie świadczy wiele agencji, ale najpoważniejszym uznaniem w skali międzynarodowej cieszą się, specjalizujące się w tej dziedzinie od dziesiątków lat, amerykańskie firmy: Moody's International Service, Standard and Poors oraz Fitch Ratings.

Agio – nadwyżka: a) wartości rynkowej papierów wartościowych nad ich wartością nominalną, b) ceny emisyjnej papierów wartościowych nad ich nominalną wartością, c) ceny rynkowej złotych monet nad wartością rynkową zawartego w nich złota.

Agregaty pieniężne – odpowiednio pogrupowane – w zależności od stopnia płynności (dyspozycyjności) – kategorie pieniądza znajdującego się w dyspozycji podmiotów pozabankowych. Są one wykorzystywane przy ocenie ilości pieniądza w obiegu, co ma istotne znaczenie przy prowadzeniu polityki pieniężnej. Najczęściej ujmuje się kategorie pieniężne w trzech agregatach oznaczonych symbolami → M1, → M2 oraz → M3.

Akcept – 1) zgoda na zawarcie umowy, na udzielenie gwarancji, przyjęcie

otrzymanej oferty itp.; 2) oświadczenie → trasata złożone na → wekslu o przyjęciu do wykonania zawartego w nim polecenia → trasanta do zapłacenia określonej kwoty na rzecz → remitenta.

Akceptant – → trasat, który na tytułowej stronie weksla trasowanego złożył oświadczenie o przyjęciu go do zapłacenia (albo tylko sam podpis), stając się jego głównym dłużnikiem.

Akcept bankowy – zaakceptowanie przez bank w charakterze → trasata weksla wystawionego przez klienta, występującego jako → trasant, który jest jednocześnie → remitentem. Weksel taki posiada wysoką → siłę płatniczą i może być łatwo zdyskontowany w innym banku, albo uzyskać w nim → kredyt akceptacyjny.

Akcja – papier wartościowy potwierdzający uczestnictwo właściciela takiego dokumentu w kapitale spółki akcyjnej, upoważniający go do udziału w walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, partycypacji w jej zyskach, przeznaczonych na wypłatę → dywidendy oraz w podziale majątku w razie likwidacji spółki.

Akcja aportowa – wydawana jest w zamian za wniesiony do spółki niepieniężny wkład (rzeczowy lub finansowy), tj. → aport. Jest to → akcja imienna, która nie może być przez jej posiadacza zbywana ani zastawiana do czasu jej zamiany na → akcję zwykłą.

Akcja emitowana w formie fizycznej – tj. w postaci wydrukowanego dokumentu potwierdzającego wynikające

z niego prawa majątkowe. Dokument taki składa się zazwyczaj z: a) karty tytułowej (frontowej), zawierającej nazwę wystawcy, informację o wartości nominalnej akcji oraz ewentualnie o podstawowych uprawnieniach akcjonariusza; b) arkusza kuponów, na podstawie których wypłaca spółka dywidendę; c) talonu wymiennego, uprawniającego do otrzymania nowego arkusza kuponów dywidendowych, jeżeli poprzedni został wyczerpany.

Akcja imienna – zawiera nazwisko osoby (nazwę osoby prawnej) będącej jej właścicielem. Jest ewidencjonowana przez spółkę w specjalnej księdze, a jej odstąpienie innej osobie wymaga → cesji.

Akcja na okaziciela (bezimienna) – nie zawiera nazwiska (nazwy) właściciela, a jej odstąpienie innej osobie następuje bez cesji. W Polsce dopuszczone do obrotu publicznego jak również giełdowego mogą być tylko akcje na okaziciela.

Akcja niema – nie uprawnia posiadacza do udziału w głosowaniu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy.

Akcja pracownicza – wydawana jest osobom zatrudnianym w spółce przez państwowego jej akcjonariusza bezpłatnie lub po ulgowej cenie. Często łączy się to z procesem prywatyzacji państwowego przedsiębiorstwa, uprzednio skomercjalizowanego, tj. po nadaniu mu statusu spółki akcyjnej.

Akcja uprzywilejowana – uprawnia do określonych w statucie spółki przywilejów, niewynikających z → akcji

zwykłych, np. do więcej niż jednego głosu przypadającego na jedną akcję w czasie walnego zgromadzenia akcjonariuszy, do wyższej dywidendy, do pierwszeństwa przed akcjonariuszami posiadającymi akcje zwykle w podziale majątku spółki w razie jej likwidacji.

Akcja złota – uprawnia posiadacza do decydującego głosu w zakresie podejmowania przewidzianego w statucie spółki akcyjnej określonego rodzaju uchwał bez względu na liczbę posiadanych akcji.

Akcja zwykła – upoważnia posiadacza do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu akcjonariuszy i do głosowania na nim, do dywidendy (nie uprawnia jednak do odsetek), do poboru nowej emisji akcji i do udziału w podziale majątku spółki w razie jej likwidacji.

Akcjonariusz – udziałowiec w kapitale spółki akcyjnej ponoszący ryzyko do wysokości swego udziału (wartości nominalnej posiadanych akcji).

Akcyza – → podatek pośredni, pobierany niezależnie od powszechnie obowiązującego → podatku od towarów i usług (VAT) selektywnie od z góry ustalonych wyrobów głównie ze względów fiskalnych (np. od paliw płynnych), ale również w celu ograniczenia spożycia niektórych produktów (np. od papierosów) lub w celu redystrybucji dochodów (akcyza od towarów uznawanych za luksusowe, takich jak jachty, broń myśliwska). Podatek (A) oblicza się według procentowej

stawki (a), przyjmując za podstawę iloraz kosztu produkcji wyrobu (K_s) powiększonego o kalkulowany zysk (z) oraz różnicę pomiędzy liczbą 100 i stawką podatku według wzoru: $A = [(K_s + z) : (100 - a)] \times a$. Przy imporcie podstawę wymiaru akcyzy stanowi → wartość celna towaru powiększona uprzednio o → cło. Występują także stawki kwotowe podatku od akcyzy (np. od 1000 litrów paliw płynnych czy 1000 sztuk papierosów).

Akonto → zaliczka.

Akredytywa dokumentowa – forma rozliczeń w handlu zagranicznym, zabezpieczająca eksportera zarówno przed odstąpieniem importera od umowy, jak i zwiększająca pewność otrzymania zapłaty od klienta. Przy tej formie rozliczeń importer wydaje polecenie swemu bankowi, aby ze środków, jakimi w banku dysponuje, zarezerwował odpowiednią kwotę (tj. otworzył akredytywę), z której bank ureguluje eksporterowi należność po otrzymaniu od niego dokumentów potwierdzających wykonanie dostawy. Eksporter realizuje kontrakt dopiero po uzyskaniu informacji (→ awiza) o otwarciu akredytywy.

Akredytywa potwierdzona – jest akredytywą bezwarunkową i nieodwołalną (tj. nie można zmienić jej warunków w czasie, na jaki została otwarta bez zgody współpartnerów) o uruchomieniu której bank importera powiadomił już bank eksportera. Tym samym bank importera przejął odpowiedzialność za uregulowa-

nie należności eksportera, po otrzymaniu odpowiednich dokumentów potwierdzających wykonanie kontraktu.

Aktualizacja wyceny majątku trwałego – przeszacowanie wartości początkowej (księgowej) obiektów majątku trwałego w celu jej urealnienia w związku z postępującą inflacją, dokonywane na podstawie odpowiednich przepisów. Jednocześnie przeszacowaniu ulega dotychczasowe umorzenie tego majątku. Różnica z przeszacowania stanowi zwiększenie wysokości kapitałów własnych przedsiębiorstwa.

Aktualna wartość nadwyżki finansowej netto (*Net Present Value* – NPV) – łączna suma zdyskontowanych przy uwzględnieniu postulowanej stopy zwrotu, przewidywanych corocznie → nadwyżek finansowych (sumy zysków netto powiększonych o amortyzację majątku trwałego) z realizacji rozpatrywanego, rzeczowego projektu inwestycyjnego w okresie jego eksploatacji. Powinna ona być co najmniej równa przewidywanym nakładom inwestycyjnym, aby projekt spełniał oczekiwaną rentowność.

Aktualna (zdyskontowana) wartość przyszłej płatności – wartość nominalna przyszłych wpływów z tytułu inkasa należności, wydatków na regulowanie zobowiązań, przyszłych zysków itp., pomniejszona o odsetki za czas oczekiwania na realizację według zasady procentu składanego. Przy danej stopie procentowej (d), liczbie okresów odsetkowych

(n), wielkości przyszłej płatności (K_n) aktualną jej wartość (K) można ustalić na podstawie formuły: $K = K_n (1 + d/100)^{-n}$. W przypadku przyszłych wpływów okresowo występujących w jednakowych odstępach czasu przy jednakowej stopie procentowej można stosować wzór $K = [1 - (1 + d/100)^{-n}] : (d : 100)$.

Aktuariat – metoda kalkulacji stosowana w ubezpieczeniach, oparta na rachunku prawdopodobieństwa, wykorzystywana m.in. przy przewidywaniu okresów umieralności podczas ustalania stawek od ubezpieczeń na życie.

Aktuariusz – osoba zatrudniana przez firmę ubezpieczeniową lub inną instytucję w celu kalkulacji ryzyka powstającego przy ubezpieczeniach.

Aktywa – wartość składników majątkowych, jakimi dysponuje dany podmiot. Są one ujmowane w bilansie księgowym z podziałem na określone elementy rodzajowe w zależności od stopnia ich płynności, tj. szybkości, z jaką mogą być zamieniane na płynną gotówkę.

Aktywa biologiczne – występujące w przedsiębiorstwach rolnych składniki majątkowe o charakterze konsumpcyjnym (np. inwentarz żywy hodowany w celu uzyskiwania mięsa albo na sprzedaż, hodowla zbóż) lub produkcyjnym (np. hodowla krów w celu pozyskiwania mleka, kur dostarczających na sprzedaż jaj).

Aktywa krótkoterminowe – składniki majątkowe przedsiębiorstwa, które

mogą być zamienione na gotówkę w okresie nieprzekraczającym jednego roku. Obejmują stan zapasów materiałów, produkcji niezakończonych, wyrobów, towarów oraz krótkoterminowych należności i lokat (inwestycji) pieniężnych.

Aktywa materialne (rzeczowe) – składniki majątkowe mające postać materialną, tj. → środki trwałe oraz zaliczane do → majątku obrotowego zapasy (materiałów, produkcji niezakończonych i towarów).

Aktywa niematerialne – nieposiadające fizycznej postaci składniki majątkowe, które posiadają określoną wartość i mogą stanowić źródło odpowiednich korzyści (np. patenty, licencje, znaki towarowe, prawa autorskie).

Aktywa obrotowe – składniki majątkowe, których okres obrotu (cykl krążenia) nie przekracza jednego roku. Zalicza tu się zapasy materiałów, produkcji niezakończonych, wyrobów gotowych, towarów, a także krótkoterminowe wierzytelności (należności) oraz rozliczenia międzyokresowe czynne.

Aktywa płynne – składniki majątkowe mające formę gotówkową (krótkoterminowe inwestycje finansowe), a także inne aktywa, które można szybko zamienić na gotówkę (np. nieprzeterminowane krótkoterminowe należności).

Aktywa toksyczne → toksyczne aktywa.

Aktywa trwałe – obejmują rzeczowe składniki (→ środki trwałe), których okres

użytkowania przekracza jeden rok oraz prawa majątkowe i inne wartości o okresie wykorzystywania ponad jeden rok oraz długoterminowe należności i rozliczenia międzyokresowe.

Aktywa zagraniczne – obce waluty, papiery wartościowe wyemitowane przez zagraniczne podmioty, należności w obcych walutach z tytułu udzielonych im kredytów i pożyczek, depozyty oraz lokaty pieniężne w zagranicznych instytucjach finansowych, złoto monetarne itp.

Alegat (łac. *allegatus*) – załącznik do dokumentu.

Alokacja kapitałów – przemieszczanie kapitałów pomiędzy różnymi dziedzinami działalności zarobkowej w celu ich efektywniejszego wykorzystania.

Alonżek – przedłużek, tj. połączona z papierem wartościowym dodatkowa karta, na której dokonuje się zapisów niemieszczących się na dokumencie, dotyczących np. przeniesienia prawa własności (→ indosu), a przy wekslu także protestu w razie jego niezapłacenia.

Al pari – kurs papieru wartościowego zgodny z jego nominalną wartością.

Alternatywne formy lokat pieniężnych – dostępne na rynku finansowym rodzaje krótkoterminowych i długoterminowych lokat pieniężnych o różnicowanej stopie zwrotu oraz skali ryzyka.

Alternatywne formy pozyskiwania kapitałów – różne źródła pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie działalności gospodarczej i na konsump-

cję dostępne dla podmiotów posiadających odpowiednią → elastyczność finansową.

Amortyzacja – rozłożenie w czasie zaliczanej do kosztów równowartości stopniowego zużywania się → majątku trwałego, którego okres eksploataowania przekracza jeden rok. Dokonuje się jej według ustalonych stawek: a) procentowych, zróżnicowanych według rodzajowych grup majątku trwałego, charakteryzujących się różnym tempem → zużycia fizycznego i moralnego (ekonomicznego) lub b) rzeczowych (np. przypadających na jeden kilometr przebiegu samochodu lub na jedną godzinę pracy maszyny).

Amortyzacja degresywna – dokonywana jest według → stawek amortyzacji, których poziom jest najwyższy w pierwszym okresie eksploatacji obiektu i stopniowo maleje w następnych okresach. Pozwala to m.in. na wcześniejsze potrącanie równowartości zużycia majątku trwałego z podstawy wymiaru podatku dochodowego.

Amortyzacja progresywna – zasada wzrastających w czasie odpisów z tytułu zużycia majątku trwałego, tj. według rosnących → stawek amortyzacji, w przypadku gdy rośnie stopniowo intensyfikacja wykorzystania określonych obiektów tego majątku (np. w razie stopniowego rozruchu złożonych agregatów).

Amortyzacja proporcjonalna (liniowa) – opiera się na założeniu, że zu-

życie obiektów majątku trwałego postępuje jednakowo w miarę upływu czasu. Przy jej stosowaniu → stawki amortyzacji majątku trwałego nie podlegają różnicowaniu w czasie.

Amortyzacja przyspieszona – dopuszczalne przez władze fiskalne szybsze amortyzowanie majątku trwałego, umożliwiające wcześniejszy zwrot poniesionych na jego nabycie nakładów inwestycyjnych, co powoduje jednocześnie odpowiednie odroczenie na późniejszy okres części obciążeń przedsiębiorstwa z tytułu podatku dochodowego.

Analiza dyskryminacyjna – wskaźnikowa metoda analizy finansowej, której celem jest odpowiednio wczesne ustalenie, czy przedsiębiorstwu nie zagraża ryzyko upadłości i jakie jest prawdopodobieństwo jego wystąpienia.

Analiza finansowa – ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstwa przez pryzmat finansów. Jedno z podstawowych narzędzi, stanowiące wyjściową podstawę do planowania oraz podejmowania bieżących i strategicznych decyzji w sprawie kierowania firmą, służące kontroli zgodności z zamierzeniami rzeczywistego przebiegu procesów gospodarczych. Umożliwia również orientację, jak mogą oceniać sytuację majątkową i finansową firmy jej udziałowcy, wierzyciele oraz potencjalni inwestorzy.

Analiza fundamentalna – ocena całokształtu działalności przedsiębiorstwa oraz jego zdolności do kontynuacji

przyszłej działalności ze szczególnym uwzględnieniem jego zdolności do kreowania zysków oraz sytuacji majątkowej i finansowej.

Analiza pionowa – metoda → analizy finansowej, która umożliwiła formułowanie wniosków wynikających z oceny i badania struktury aktywów i pasywów oraz elementów wyniku finansowego i jej zmian w czasie.

Analiza piramidalna – zastosowana po raz pierwszy przez koncern Du Ponta polega na przedstawieniu w graficznej formie współzależności, jakie zachodzą pomiędzy wskaźnikiem uznanym za wiodący oraz wpływającymi na jego wielkość wskaźnikami cząstkowymi. Jeśli przyjąć za podstawę wiodący wskaźnik rentowności majątku, tj. procentową relację → zysku netto (Z) do majątku (M), to podstawowe równanie wyjściowe ma postać: $Z : M = (Z : S) \times (S : M)$, gdzie (S) oznacza przychód netto ze sprzedaży.

Analiza porównawcza – jej celem jest ocena efektywności ekonomicznej firmy na tle wyników innej firmy o podobnym profilu działalności lub w porównaniu z przeciętnymi wynikami osiąganymi przez przedsiębiorstwa działające w branży, w obrębie której funkcjonuje dana firma. Umożliwia to ujawnienie słabych oraz mocnych stron jej działalności w stosunku do wyników osiągniętych przez konkurentów.

Analiza pozioma – metoda → analizy finansowej polegająca na ustalaniu

i ocenie zmian zachodzących z okresu na okres dotyczących wyniku finansowego, przychodów, kosztów, majątku, źródeł jego finansowania itp.

Analiza prognozy rentowności – ustalanie współzależności – najczęściej przedstawianej w graficznej postaci – pomiędzy dynamiką wartości sprzedaży i dynamiką łącznych kosztów w celu wyznaczenia obszarów zysku, uwzględniając, że poziom kosztów stałych nie zmienia się w zależności od zmian sprzedaży, natomiast wraz z jej wzrostem następuje proporcjonalny, degresywny lub progresywny wzrost kosztów zmiennych. Próg rentowności występuje w punkcie, w którym przychody ze sprzedaży są równe łącznym kosztom ich uzyskania. Po przekroczeniu tych przychodów powstaje zysk rosnący w miarę dalszego wzrostu sprzedaży.

Analiza ryzyka – ocena prawdopodobieństwa różnych rodzajów rzeczywistych obszarów potencjalnego ryzyka, jakie może zagrażać przedsiębiorstwu lub innemu podmiotowi oraz wpływu na jego sytuację ekonomiczno-finansową.

Analiza SWOT (*Strengths, Weakness, Opportunities, Threats*) – prowadzona jest w celu ustalenia mocnych i słabych stron działalności danej organizacji oraz możliwych szans jej rozwoju i stojących przed nią zagrożeń. Stanowi cenną pozycję wyjściową przy podejmowaniu decyzji finansowych – zwłaszcza strategicznych.